

Japonya’da Türkçenin Araştırılması ve Öğretimi Meseleleri

Juliboy ELTAZAROV*

ÖZET

Türkler ve Japonlar arasındaki tarihi irtibat bir taraftan bu iki halkın etnik mensubiyet tarafından Altay Dil ailesine ait olması ve diğer taraftan XI.yy'de çizilen Kaşgarlı Mahmut'un meşhur dünya haritasında Japonyanın aksettirilmesiyle başlamış ve güçlenmiştir. Ertuğrul firkateyni'nin Japonya seferinden sonra iki toplum arasında samimi gönül bağları gerçekleşmiştir. Ayrıca Rusya'daki ihtilaller ve katliamlardan kaçan Türk göçmenler, Japon adalarına Türk-İslam uygarlığının toplumsal değerleri ve inancını taşımışlardır. Türk-Japon ilişkileri bu aşamalarla gelişerek günümüzde oldukça artmış ve 2010 yılının Türkiye'de Japon yılı olarak ilan edilmesine kadar ilerlemiştir.

Tabii ki Japonya ve Türkiye arasındaki dostça ilişkiler Türkçenin Japonyada ve Japonca'nın Türkiye'de öğretimi ve araştırılmasını etkilemiştir. Ayrıca İkinci Dünya savaşından sonra Japonyada Türkoloji ve özellikle Türkiye Türkçesi üzerindeki araştırmalar gelişmiş, önde gelen Japon üniversitelerinde (Tokyo Üniversitesi, Kyoto Üniversitesi, Osaka Üniversitesi, Tsukuba Üniversitesi...) Türkçe bölümleri ve kürsüleri açılmıştır. Şu an itibarıyla (2011) Japonyanın ondan fazla üniversitesinde Türkçe dersi okutulmakta ve Türkiye araştırmaları yapılmaktadır.

Bu makalede tarihte ve günümüzde Japonyada Türk dil ve lehçelerinin öğrenim ve öğretiminin tarihi ve Japon öğrencilere Türkçe öğretiminin bazı özel tarafları araştırılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkiye, Japonya, Ertuğrul firkateyni, Tatar ve Orta Asya Türkleri, Japonyada Türkoloji

*Prof. Dr., Semerkant Devlet Ali Şîr Nevâyî Üniversitesi, Özbekistan.

Issues of Turkish Language Studies and Teaching in Japan

ABSTRACT

Historical relations between Turkey and Japan belongs to the Altai language family of Turks and Japanese peoples by ethnicity and Mahmut Kashgary's famous world map in 11th century, which shows Japan for the first time in the world. A special page in the history of Turkish-Japanese relations was famous tour of the frigate "Ertugrul" to the shores of Japan. On the other hand, the Turkish refugees from the Russian revolutions in the early 20th century brought to the Japanese islands values and traditions of Turkic civilization.

After the Second World war in Japan developed Turcology and especially advanced researches on Turkey Turkish. In leading the Japanese universities (the University of Tokyo, Kyoto University, Osaka University, Tsukuba University ...) opened Turkish Studies Departments. As of now (2011), in Japan being taught and researched Turkish more than a dozen universities and research centers.

In this article studied the history of the study of Turkic / Turkish languages in Japan and the current state of the Japanese Turkology in general. Particular attention was paid to the methods of teaching the Turkish language to the Japanese students.

Keywords: *Turkey, Japan, Ertugrul frigate, Tatars and Central Asian Turks, Turcology in Japan*

1.GİRİŞ

Japonya’da gerek Türkoloji’nin gelişimi ve Türkiye Türkçesi, gerekse Orta Asya Türk Lehçeleri’nin incelenmesi ve öğretiminin tarihi, Japon araştırmacılar tarafından araştırılmış ise de ve özellikle bu hususta literatür mevcut olmasına rağmen Türkiye’de ve diğer Türkçe konuşan ülkelerde bu alandaki çalışmalar yeterli ölçüde yapılmamıştır.¹ Japon Türkologlar, Hayaşi Tooru, Umemura Hiroşi’nin haklı olarak kaydettiği gibi bunun sebeplerinden en başta geleni, araştırmaların dilinin Japonca oluşudur². Türkiye’de Türklük ile alakalı yurtdışında, ayrıca Rusça veya Batı dillerinde yayımlanan en ufak araştırmanın bile Türkçe’ye çevirtilip yayınlanması gibi bir iyi gelenek vardır. Ama maalesef Çince, Japonca, Urduca gibi Asya dillerinden çeviriler ne seviye ve ne de konular bakımından yeterli değildir. Bütün bunlara rağmen işbu Uzak Doğu ülkesinde yapılan Türkoloji ve Türk Dünyasına ait araştırmalar tarihini aydınlatmak için şimdiye kadar yapılmış araştırmaların kapsamı, yönleri ve kökleri hakkında incelemeleri daha geliştirmek gerekmektedir. Ayrıca bu çalışmaların gelişmesi, Japonya ve Türk Dünyası arasındaki ilişkilerin gelişmesine ve bilimsel alanda işbirliğinin sağlanmasına hizmet edecektir.

2. Japonyada Türkoloji'nin ortaya çıkmasının tarihi ve sosyo-politik şartları

19.yüzyılda Avrupa Dilbiliminde Altay dil teorisi işlenirken, o sürelerde, belki bir tarihi tesadüf eseri olarak Osmanlı Devleti ile Japon İmparatorluğu arasında dostluk köprüleri kuruluyordu; aynı zamanlarda Rusya İmparatorluğu zulmünden kurtulmak isteyen İdil-Ural ve Orta Asya Türkleri ise Japonyadan destek beklemekteydiler. İşte bu üç konu 19.yy sonunda ortaya çıkan ve bugünlerde yüksek düzeydeki araştırmalarıyla ünlü Japon Türkolojisi’nin özel bir bilim alanı sıfatında ortaya çıkmasına zemin hazırlayan şartlardır. Bütün bunların başında *Ertuğrul firkateyni*’nin hüznü Japonya seferi hikâyesi gelmektedir ki, ilkönce bu konu üzerinde biraz duralım.

2.1. Ertuğrul Firkateyni’nin hüznü Japonya seferi

19.yy’ın sonlarına kadar Türk-İslam âleminin öncüsü ve dünyanın süper güçlerinden sayılan Osmanlı Devleti ile; Meiji (*Aydınlıklı yönetim*) reformları ile gelişen, kısa sürede Asya’daki lider devlet konumuna gelmiş Japon İmparatorluğu arasında hemen hemen hiçbir ilişki yok idi. Sultan II

¹ Bakınız: Hattori, Sh. *The Studies of the Turkic Languages in Japan After World War II*. – Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974. -S. 25-39; Hayaşi T., Umemura H. Japonya’da Göktürkler ve Uygurlarla İlgili Olarak Japonca Yayınlanan Araştırmaların Bibliyografyası . *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* [1989] 1985. -S. 211-254; KODAKA, Y. *Japonya’da Türkoloji Üzerine Araştırmalar*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1997. –S.48; Kurıbayashı, Y., Japonya’daki Türkoloji Araştırmalarının Geçmişi ve Bugünü // "Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl" Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. Bildiri özetleri. Ankara: Hacettepe üniversitesi hastaneleri basımevi, 2010. – S. 68-69.

² Hayaşi T., Umemura H. *Japonya’da Göktürkler ve Uygurlarla İlgili Olarak Japonca Yayınlanan Araştırmaların Bibliyografyası* . *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* [1989] 1985. -S. 211;

Abdülhamit yönetiminin Rusya aleyhinde Asya'da müttefikler arama politikası ve Japonyanın Uzak Doğu'da Rusya'yla jeopolitik rekabete girişmesi sonucu iki Doğu imparatorluğu arasında ilk resmi ilişkiler kurulmaya başlamıştır. Örneğin, II. Abdülhamîd'in ilk padişahlık yıllarında, Rus Harbinden üç sene kadar sonra (1880) İstanbul'a bir Japon heyeti gelmiştir. 1881'de Türkiyenin Moskova sefiriyle oradaki Japon elçisi arasında ticarî bir anlaşma imzalanmış; ve aradan altı yıl geçince, 1887'de Prens Akihito başkanlığında ikinci bir Japon heyeti İstanbul'a gelmiştir. Sultan Abdülhamit, Prens'e ve heyete büyük ilgi göstermiş, onları Dolmabahçe Sarayında misafir etmiştir.

Bu ziyarete karşı Japonyaya resmi bir ziyaret ki yine Rusya ve bazı Batılı devletleri kuşkulandırmamak için bir ilmi tetkik seyahati olarak organize edilmiştir. *Ertuğrul* isimli gemi, seçkin bir kadroyla Japonyaya gönderilmiştir. Gemiye, Bahriye Nazrî'nin damadı Osman Paşa kumandan tayin edilmiş olup; bu değerli subayın vazifesi, Sultan'ın mektubunu Mikado'ya vermek, hediyelerini takdim etmek, bununla iki ülke arasında dostluk ve gönül bağlarını kurmak idi³.

Ertuğrul, 1890 yılının 26 Mayıs günü, on bir ay süren bir seyahatten sonra Yokohama limanında demir atmıştır. Japonyaya tarihte gelen ilk Türk gemisi üç aylık temaslarını bitirince geri dönmek üzere 15 Eylül 1890 tarihinde Yokohama'dan ayrılmış, ancak ertesi gün şiddetli bir tayfuna yakalanmıştır. İki gün devam eden tayfun 18 Eylül 1890 günü şiddetini artırmış ve *Ertuğrul Firkateyni*, Oşima Adasının Kaşinozaki burnunda, mürettebatı ile birlikte batmıştır.

O dönemde her iki Asya İmparatorluğunu derin bir üzüntüye boğan bu olayın sonucunda 50'si subay olmak üzere 533 denizci şehit düşmüş, 6'sı subay olmak üzere 69 denizci kurtulmuştur. Kazazedeler 25 Aralık 1890'da İstanbul'a geri getirilmişlerdir⁴.

Türk-Japon ilişkileri için önemli bir dönüm noktası olan bu olaydan sonra iki ülke arasında samimi dostluk ve gönül bağları kurulmuş ve bu durum günümüze kadar süregelmiştir. Ayrıca *Ertuğrul Firkateyni*'nin bu seferi Japonyada Türkoloji'nin, Türkiye'de Japonoloji'nin miladını da oluşturmuştur diyebiliriz.

2.2. İdil-Ural, Orta Asya Türkleri ve Japonya

19.yüzyılın son çeyreğine geldiğinde Rusya İmparatorluğu, Doğu Türkistan hariç Asya hudutlarındaki bütün Türk topraklarını kendi kontrolüne almıştır. Aynı bu dönemden başlayarak sömürge Türk toplulukları arasında Çarlık Rusyası zulmüne karşı ayaklanmalar gerçekleşmiş ve daha önce birlik hâlinde millî bir hareket başlatamamış Türkler arasında, plânlı bir mücadele kararı ortaya çıkarak gayri resmi de olsa toplantılar yapılmaya başlanmıştır.

1900'lu yıllarda Volga-İdil, Orta Asya Türkleri arasında yayılan Cedit (*Yenilenme*) ideolojisinin önderleri Rusya boyunduruğundan kurtulmanın dış faktörleri sıfatında her zaman Osmanlı ve Japon İmparatorluğu'nu gördüğünden dolayı onların bir kısmı Osmanlı'dan, bir kısmı ise Japonyadanyardım bekliyorlardı. .

Rusya'nın Batı Sibiryâ bölgesinde, Tobolsk ilinin Tara kasabında doğup büyüyen Özbek asıllı *Abdürreşid İbrahim Efendi* Japonya hayranıydı ve Japonyanın yardımıyla Türk ellerini kurtarmak,

³ Kısakürek, Necip Fazıl, *Ulu Hakan - İkinci Abdülhamid Han*. -İstanbul: Büyük Doğu Yayınları,2003. -S. 294-298.

⁴ Ertuğrul firkateyninin öyküsü > <http://www.ertugrul.jp/pages/ertugrul-firkateyni-nin-oyekuesue.php> (Ekim, 2010).

İslam Dünyasının bilim ve teknolojik açıdan geri kalmışlık durumunu gidermek gayesinin hararetli taraftarı ve propagandacısıydı⁵.

Japonya önce 1894-1895 yıllarındaki Çin-Japon savaşından, ardından 1904-1905 Rus-Japon savaşından zaferle çıkarak tüm dünyanın ve özellikle de Rusya mağduru milletlerin -Müslümanlar ve Türklerin - dikkatini çekmiş, sempatisini kazanmıştır. Bu şartlar altında *Abdürreşid İbrahim*, Japonya ile diyalog kurmuş, 1902 yılından itibaren birçok defa Japonyaya giderek devlet adamları, üst rütbeli subaylar ve aşırı milliyetçi grupların liderleri ile dostluklar kurmuş, davasına destek sağlamıştır. 1904-1905 yıllarındaki Rus savaşından Japonyanın zaferle çıkması İbrahim'in Japonyaya olan inancını artırmıştır. Asya'nın Hıristiyan olmayan yeni gücü Japonya da, Rusya Müslümanları ve dünya Müslümanlarının lideri konumundaki Osmanlı Devleti ile yakın ilişkiler kurabilmek için İbrahim'den yararlanmaya karar vermiştir. İbrahim de Türk ve Müslüman dünyasına yazıları ve sözleri ile Japonyanın propagandasını yapmıştır⁶.

1909 yılında Abdürreşid İbrahim buradaki Pan-Asyacı liderlerden biri olan Toyama Mitsuru ve bazı ileri gelen Japonlarla beraber Tokyo'da, *Ajia Gikai* (Asya Meclisi) adlı bir cemiyet kurmuştur. Bu cemiyet, Asya Müslümanlarının bağımsızlık hareketlerini yönlendirmek için faaliyet göstermeye başlamıştır. İbrahim'in çalışmaları sonucunda Japon yöneticiler, Rusya'daki Müslüman Türklere biraz daha yaklaşmış ve onları potansiyel müttefik olarak kabul etmişlerdir. Japonya ile siyasî diyalog kuran ilk Türk lideri olan Abdürreşid İbrahim, 1933'de eski dostlarının daveti ile Japonyaya gitmiş, yaşamının sonuna kadar burada kalmıştır.

Abdürreşid İbrahim'in araladığı kapıdan daha sonra İdil-Ural Türkleri de geçerek Japonyaya gelmiş ve buraya yerleşerek Türk-Japon ilişkilerinin fazlaca bilinmeyen bir yönünü oluşturmuşlardır. Özellikle ticaretle uğraşan bazı İdil-Ural Türkler, aileleri ile beraber yetkililerden özel izinler alarak, 1920 yılından itibaren Japonyaya ve Japonya kontrolündeki Kore'ye gelmeye başlamıştır. Japonyaya gelenler Yokohama, Kobe ve Nagoya şehirlerine yerleşmişlerdir. Başlangıçta Yokohama'da diğer şehirlere göre daha kalabalık bir topluluk oluşmuş, ancak daha sonra Tokyo, Kobe ve Nagoya'da da Türk-Tatar nüfus artmaya başlamıştır. 1934 yılında Kobede, 1938 yılında Tokyoda camiler açılmış, okullar, basım evleri faaliyete geçmiştir.

1950 yılında Kore savaşının başlamasıyla, Türk hükümeti de Birleşmiş Milletler ordusuna tugay seviyesinde bir birlikle katkıda bulunmuştur. Yaralanan Türk askerler o dönemde Amerikan yönetimi altındaki Japonyaya - Kobe ve Tokyo'daki hastanelere sevk edilerek tedavi edilmiştir. Tokyo ve Kobe'de bulunan Türk-Tatar aileleri büyük bir istek ve fedakârlıkla soydaş gazilerin yardımına koşmuş, her konuda onlara destek olmuşlardır. Kore savaşı sonrası (1953) Japonyadaki Türk-Tatarların büyük kısmına Türk vatandaşlığı verilmiştir.

Japonyadaki Türk-Tatar toplumu, taşıdıkları Türk ve Müslüman kimliğini iyi bir şekilde temsil ederek, olumlu bir Türk imajı yaratmışlardır. Siyasî, ekonomik, kültürel alanlarda Türkiye ve

⁵ Karabiber, n. k. *Süleymaniye Kürsüsündeki Vaiz: Abdürreşid İbrahim (1857/1944)*. I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu, 19-21 Kasım 2008 > <http://uam.mehmetakif.edu.tr/mehmetakif/files/sem/12.pdf> (Ekim, 2010)

⁶ İbrahim, Abdürreşid, *İslam Dünyası ve Japonya'da İslamiyet*. (Haz: Mehmed Paksu).- İstanbul,1987; Komatsu, H.Muslim Intellectuals and Japan: A Pan-Islamist mediator, Abdürreşid İbrahim// *Intellectuals in the modern Islamic World: Transmission, transformation, communication* / Edited by St. Dudoignon, H. Komatsu and Y. Kosugi. – Routledge, 2006. –PP. 273-288, 275.

Japonya arasında köprü olan Türk-Tatarlar, Türk vatandaşlığına geçince, Uzak Doğu'daki diğer Türk-Tatar toplulukları gibi, yavaş yavaş Türkiye'ye ve buradan da Finlandiya, Avustralya gibi ülkelere göç etmeye başlamışlardır. Türkiye'ye gelenlerin bir kısmı ise daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiştir. Japonyada ise hâlen 10-15 kadar aile bulunmakta ve Uzak Doğu'daki Türk-Tatarların tarihini yaşatmaktadır⁷. Bununla beraber Japonyada ilk Türk izlerini bırakmış ve bu toplumda Türk Dünyasına merak ve ihlas uyandırmış, burada İslamiyet'in yayılması ve Türkoloji'nin gelişmesine vesile olan Türk-Tatarlar, onların lideri Abdürreşid İbrahim Efendinin adı bilim tarihine de geçmiştir.

2.3. Altay Dilleri Teorisi

Altay Dilleri teorisi, Türk, Moğol, Tunguz (Mançu dahil), Kore ve Japon Dillerinin, Altay adı verilen, ortak bir kaynaktan geldiği görüşünü savunan bir teoridir. Buna göre, bu diller, Altay dil ailesinin üyeleridir. Bu teoriyi ilk defa bilim çevrelerine tanıtan İsveçli alim İogann Von Strahlenberg ise de, söz konusu hipotezi, gerçek anlamdaki bir ilmi teoriye ünlü Fin bilgini Matthias Alexandre Castren (1813- 1852) dönüştürmüştür⁸.

Fransız J. P. Abel-Remusat (1820) ve Alman W. Schott (1836) da, Ural-Altay grubu için umumiyetle *Tatar Dilleri* tabirini kullanmışlardır. Bu dillerden birçoğunu yerinde araştıran O. Böhlingk (1851), Macar J. Budenz ve Danimarkalı W. Thomsen de bu diller arasındaki akrabalığı muhtemel görmüşlerdir⁹.

Daha sonra Altay dilleri teorisinin gelişiminde büyük katkılarda bulunan, 10 sene (1919-1929) Finlandiya'nın Japonya temsilcisi görevini yürüten Gustav John Ramstedt, *A Comparison of the Altaic Languages with Japanese (Altay dillerinin Japonca ile Karşılaştırılması)* adlı yazısında (1924), yalnızca Japonca'yı Altay dilleri ile karşılaştırırken uyulması gereken ilkeleri belirtmekle yetinmiş ve pek az sözcük eşitlemesi yapmıştır: Jap. kata *yarım* = Moğ. kaita(sun) ay. = Tung. kalta ay. Jap. kataki *katı* sözcüğündeki kata- = Moğ. katagu ay. = Tung. kata ay. = Türk. katıg, katı ay.

Fakat Ramstedt, Japoncanın tarihi ile ilgili ikinci yazısında bir düzine kadar, Japonca-Altayca eşitleme önermiştir: Jap. hata-ke *tarla* = Kor. pat ay. = Moğ. atar ay. = Türk. atız ay. Jap. ha < pa *diş* = Kor. pal *azı diş* = Tung.(Nanay) paloa ay. (bunlara ayrıca Moğ. araga < *arığa *azı diş* ve Türk. azıg ay. örneklerini de ekleyebiliriz.) Jap. hi < *pi = *po *ateş* = Kor. pıl, pul ay. = Moğ. ör *alev* = Türk. ört *alev*, *ateş* = Tung. huri-, huli- *ısınmak*, vb.

Ramstedt, bir yandan Korece ile Altayca arasında, öte yandan da Korece ile Japonca arasında bir akrabalık olduğu kanısına varmıştı. O şöyle demişti:

⁷ Dündar A.M., *Japonya Türk-Tatar Diasporası*. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 1 (Kasım 2004), 2004. –S. 75-89

⁸ Баскаков Н.А. *Алтайская семья языков и ее изучение* [Altay Dilleri ve onların araştırılması]. -Москва, 1981 > http://altaica.narod.ru/library/baskakov/baskakov_alt1.pdf (Ekim, 2010); Tuna O.N. Altay Dilleri teorisi. *Türk Dünyası El Kitabı*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.: 121, İkinci Cilt, Ankara, 1992. –S. 7-58.

⁹ Поппе Н.Н., *Урало-алтайская теория в свете советского языкознания* [Ural-Altay teorisi ve Sovyet Dilbilimi feni] // *Известия АН СССР, ОЛЯ*, 1940, №3. с.79-88 > http://altaica.ru/library/an_ussr/poppe2.pdf (Ekim, 2010)

...Japon dili, eğer Altay dilleri ile akraba ise, bu onun Türkçe, Moğolca ya da Tunguzca ile doğrudan akraba olduğu anlamına gelmez. Japonca Proto-Altaycanın, yani Ana Altay dilinin, en eski kaynağı olan dil ile akraba olabilir¹⁰.

19.yüzyılın sonunda ve 20.yüzyılın başlarında Batı Avrupa ve Rusya'da popüler olan Altay Dilleri teorisi, Japonyada tam bir verimli toprağa sokulmuş tohum gibi olmuştur. Yani Meiji reformları kapsamında Batı ülkelerine gönderilmiş bilim adamlarınca benimsenen bu teori, yeniden oluşan Japon kimliğini kanıtlamak ve Japon dilinin menşelerini araştırmakta bir araç olmuştur. Ayrıca, Japonca ile Ural-Altay dilleri arasında soyca bir akrabalık olduğunu savunan bu teoriyi destekleyen bilginler çıkmıştır. Meiji dönemi (1868-1912) süresince, Japonca Korece ile karşılaştırılmıştır.

Japonca ile Korecenin akrabalığını savunan yapıtlar arasında W. G. Aston'un *A Comparative Study of the Japanese and Korean Languages*, Shiratori Kurakichi'nin *Nippon no kogo to Chosengo tono hikaku* (Eski Japonca ile Korecenin Karşılaştırmalı İncelemesi) ve Kanazawa Shozaburo'nun *The Common Origin of the Japanese and Korean Language* (Tokyo, 1910) adlı yapıtları önemlidir.

Meiji döneminde, Japoncanın dünya dilleri arasındaki yeri sorununu ilk kez ortaya koyan Katsuki Fujioka olmuştur. Fujioka, Japonca'nın her şeyden önce Ural-Altay dilleri ile akrabalığı tezinin ileri sürülmesi gerektiği, çünkü Japonca ile bu diller arasında birçok ortak özellik bulunduğu görüşünde idi. Ona göre Ural-Altay dillerinin kendine özgü ayırt edici özellikleri şunlardır:

- 1-Söz başında ünsüz gruplarının bulunmaması,
- 2- Söz başında /r/ ünsüzünün bulunmaması,
- 3- Ünlü uyumunun bulunması,
- 4- Adlarda belirlilik-belirsizlik edatlarının bulunmaması,
- 5- Dilsel cinsiyetin bulunmaması,
- 6- Bükün yerine bitişkenliğin bulunması,
- 7- Eylem eklerinin bolluğu,
- 8- Adılların Hint-Avrupa dillerindekinden farklı biçimde çekimi,
- 9- Öntakılar yerine sontakıların bulunması,
- 10-*Malik olmak* anlamında bir eylemin bulunmaması,
- 11-Sıfatların karşılaştırma biçimlerinin çıkma durumu eki ile oluşturulması,
- 12-Soru edatlarının azlığı,
- 13-Bağlaçların azlığı,

¹⁰ Ogawa, T. *Ramusuteddo to nihongo kenkyū* [*Ramstedt ve Japon Dili*] >http://ir.lib.hiroshima-u.ac.jp/metadb/up/kiyo/AN10281005/Hiroshima-IntStudentCenter-kiyo_11_67.pdf (Ekim, 2010)

14-Belirticilerin belirtilenlerden, nesnenin de eylemden önce gelmesi.

Ural-Altay dillerinin bu ortak özelliklerine dikkati çeken Fujioka, Japoncada bu özelliklerin hepsinin bulunduğu ve bunlardan yalnızca birinin, ünlü uyumunun, bulunmadığı sonucuna varmıştır. Bununla birlikte Fujioka, bugünkü Japonca'da bulunmayan ünlü uyumunun Eski Japonca'da bulunabileceğini de göz ardı etmemiştir. Bir yıl sonra Hashimoto Shinkinchi, Man'yo kana'yı, yani Man'yo dönemi yazı sistemini inceleyerek, Eski Japonca'da, çok sınırlı da olsa, ünlü uyumu bulunduğunu kanıtlarla ortaya koymuştur.

Bu önemli buluşlarla Japonca'nın Korece ve Altay dilleri ile akrabalığı olasılığı daha da artmıştı. Bununla birlikte burada, ünlü uyumunun Eski Japonca'da çok sınırlı olduğu ve eklerin ünlü uyumu dışında kaldığı gerçeği de vurgulanmalıdır. Bundan başka, Hattori Shiro'nun da haklı olarak belirtmiş olduğu gibi, ünlü uyumu yalnızca yapısal bir özelliktir ve bu nedenle de dillerin akrabalığı için kesin bir kanıt sayılamaz¹¹.

Japon dilbilimcileri arasında Altay Dilleri teorisine İkinci Dünya Savaşından sonraki devirde ilginin azaldığı ve hatta bu teoriye başka alternatifler aramaya başlandığını da kaydedilmelidir. Ancak o dönemde bile ünlü Altayist Hattori Shiro'nun birkaç temel eserleri yayımlandığını görüyoruz¹².

Savaştan yenilgi ve hüsrarla çıkan Japonyada Amerikan işgal rejimi baskısıyla yürütülen *militarist geçmişin tüm unsurlarını silme* politikaları izlenmiş 1950'li yıllarda bu siyasetin etkisi Altay Diller teorisine de yansımıştır. Ayrıca bazı kaynaklarda Japon militarist rejimi, 1910-1945 yıllarında Kore'de Altay teorisi'nin verdiği hülasalardan eritme politikalarında yararlandığı hatırlatılmaktadır. Militarist rejim, 1910 yılında işgal edilen Kore yarımadasında yerli ahaliye *Japonlar ve Korelilerin etnik birliği* gayesini propaganda etmiş ve buradaki eğitim dilinin Japonca olmasını istemiştir¹³.

Ancak son on yıllıklarda Japonyada Altay Dilleri teorisi ve Altay Dilleri ailesi hakkındaki konular tekrar geniş çapta araştırılmaya başladı. Ünlü Rus Altayist ve Japonolog bilgin A.Alpatov'a göre Japon dilbilimcileri arasında Altay Dilleri teorisinin yeniden canlandırılması Japonya ekonomisinin İkinci Dünya Savaşından sonra hızlı gelişmesi sayesinde bu ülkenin dünyadaki en zengin ve gelişmiş ülkeler kulübüne üye olmasından kaynaklanıyordu. Japonlar ta Meiji reformları devrinden beri zaman zaman dünya topluluğundaki konumlarını ve durumlarını tespit etmeyi adet etmişlerdir. Ayrıca geçen yüzyılın 70'li yıllarında Japonya G 7 kulübüne üye olunca Japonlar bu nüfuzlu kulüp üyelerinin ekser üyeleri Roman-Germen aslından, Hıristiyanlıktan ibaret umumiyete sahip olduklarını ve yalnız Güneş Doğan ülkenin bu kulübün 'üvey' üyesi olduğunu hissetmişlerdir.

¹¹ Japonca hakkında ansiklopedik bilgi ><http://www.turkcebilgi.com/japonca/ansiklopedi#ansiklopedi> (Ekim, 2010). Ertuğrul firkateyninin öyküsü > <http://www.ertugrul.jp/pages/ertugrul-firkateyni-nin-oeykuesue.php> (Ekim, 2010).

¹² Hattori, Shirô. Onseigaku [Fonoloji]. Tokyo: Iwanamu, 1951; Hattori, Shirô "Gengo nendai-gaku" suwanachi "goi tokeigaku" no hoho ni tsuite – Nihon sogo no nendai [Sözcüksel statistik metodoloji ve glottochronology ile ilgili Japonyanın baba dilinin yaşı]. In.: Gengo kenkyu 26/27, 1954; Hattori, Shirô. Nihongo no keito [Japon Dilinin Jeneolojisi]. Tokyo: Iwanamu, 1959.

¹³ Nahm, C. Andrew. *Introduction to Korean History and Culture*. -New-Jersey: Hollym International Corporation, 1993.

Bununla beraber ülkede Japonların aynı soy ve dil ailesinden gelen akrabaları aranmaya başlamış, sonuç olarak yine de Altay diller teorisi ve Altay dillerinde konuşan halklar hakkındaki araştırmalar yeniden yükselişe geçmiştir¹⁴.

Hakikaten, bu durumu Japonyada yapılan Altay diller teorisi ve Altay dillerine ait araştırmaların ne kadar büyük sayıda ve kapsamda olduğunu *Google* arama motorundan yaptığımız *Arutai riron* (Altay Dilleri teorisi) konulu tarama sonuçlarından görebiliriz. Web kaynak olarak hem de Japon dilinde yayımlanmış eserler, araştırmalar ve projeler listesi 18.700 sonuç olarak çıkmıştır (21.11.2010. TS 22:01)

3. Günümüzde Japonyada Türkçenin araştırılmasına genel çizgiler

Yazımızda birkaç defa hatırlatıldığı gibi, Japonyadaki Türkoloji ilkönce Altaistik, eski Türkçe (Orhon yazıtları, eski Uygur yazıtları ve saire) ve çağdaş Uygurca üzerindeki araştırmalarla başlamıştır. Uzun zaman içinde Türk Dünyası ile ilgili araştırmalar İslam alanı araştırmaları (İslamic Area Studies) kapsamında yürütülmüştür. Ancak son 25-30 yıllık dönemde bu ülkedeki Türkoloji araştırmalarının konuları ve kapsamı oldukça genişlemiştir. Özellikle, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri bağımsızlığına kavuştuğundan sonra Japonyada araştırılan, öğretilen Türk lehçelerinin sayısı Özbekçe, Kazakça, Kırgızca hesabına artmıştır. Japonyada çok kısa zamanda bu önemli jeopolitik bölgenin sorunlarını inceleyen Orta Asya Araştırmaları şekillenmiştir. Japonlar yakın komşuları Koreliler ve Çinlilerden farklı olarak Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını araştırmalar ve pratik siyaset açısından hazırlıksız karşılamışlar ise de onlar son on on beş yılda bu zaman ve imkân kaybını telâfi etmek için gayretle göstermektedirler.

Japonyada günümüzde Türk Dünyasının dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü araştırmaları 20 den fazla üniversitelerdeki bölümler ve kürsülerde, 15'den fazla Araştırma Merkezlerinde yürütülmektedir.

Japonyada Türkoloji'nin çeşitli konularına ait araştırılma yapma yöntemleri ve onların organize edilme teknikleri hakkında bilgi edinmek için bir araştırma projesinin mündericesine bakmak yeter. Japon Eğitim ve Fen Bakanlığı tarafından finanse edilen ve 1995-2000 yılları arasında yürütülen *Periferik Avrasya'daki Türk dilleri üzerinde Araştırma ("Yürashia shüen-bu Toruku-kei sho gengo no chösa kenkyü")* konulu projenin üyeleri ve onların çalışma alanlarına dikkat edelim:

<i>Araştırmacının adı</i>	<i>Görev yaptığı kurum</i>	<i>Araştırma alanı</i>
Rin Tetsu	Tokyo Üniversitesi Beşeri ve Sosyal bilimler enstitüsü, Prof.	Yakutçanın araştırmak, ağızlarını lengüstik araştırmalar için veri tabanı ve yöntem arayışı hazırlama
Kakiuti Masahiro	Kyoto Üniversitesi Fen-	Kırgızcanın Einu ve Monçaku

¹⁴ Алпатов В. М. *Япония: язык и культура* (Japonya: Dil ve Kültür). Moskova, 2005. > http://bookz.ru/authors/vladimir-alpatov/aponia-_099/page-19-aponia-_099.html (Ekim, 2010)

	Edebiyat fakültesi Profesörü	ağızlarını araştırma
Huzishiro Takashi	Kobe Nursing koleji, Doçent	Yakut ve Dolgan dillerini araştırma
Kuribayashi Hiroshi	Okayama Üniversitesi Fen-Gagavuzca ve Balkanlardaki Edebiyat Fakültesi Profesörü	Türk ağızları
Sugawara Atsushi	Yabancı Araştırmalar uzmanı	Güney Özbekistan ağızlarını araştırma
A. M. Shcherbak	Rusya Bilimler akademisi Rusya'daki ve Bağımsız Dilcilik Enstitüsü, Profesör	Devletler Topluğunda yapılacak araştırmaları kontrol ve koordine etme
L. Johanson	Mainz Üniversitesi Oryantal Araştırmalar Enstitüsü, Profesör	Bazı Türk Dilleri hakkında teorik araştırmalar ve veri tabanı hazırlama
Jiang Tower	Şincang Dil ve Kültür Enstitüsü Müdürü	Çin hudutlarında yapılacak araştırmaları kontrol ve koordine etme

Proje, Japonyada ülke ekonomisinin duraklama devresine girmesinden önce planlandığı ve bol finanse edildiğinden, onun üyeleri çok geniş çapta araştırmalar yapmışlardır, araştırdıkları dil ve inceleme alanlarına ki onlar Avrasya'nın en uzak noktalarındaydı, defalarca gitmişler, o bölgelerdeki kütüphanelerden, basın yayından, modern ses ve video kayıt araçlarından yararlanarak önemli veri tabanı oluşturmuşlardır. Bu proje sonuçlandırıldığında Japonca, İngilizce, Rusça, Uygurca, Türkçe olarak yayımlanan 27 tane monografi ve makaleler vardı¹⁵. Günümüzde de bu türdeki araştırma projelerinden onlarca, Japon Türkologlar tarafından yürütülmektedir.

2009 Yılıın Temmuz ayında Japonyada ilk Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün açılışı bu yöndeki araştırmaların genişlemesi ve yoğunlaşmasına vesile olacak diye umutluyuz¹⁶.

4. Japonyada Türkçenin öğretimi meseleleri

Günümüzde Japonyadaki 10 dan fazla üniversitede Türkiye Türkçesi ve Avrasya'daki başka Türk lehçeleri (Uygurca, Özbekçe, Kazakça, Kırgızca, Tatarca...) birinci veya ikinci dil statüsünde

¹⁵ Yürashia shüen-bu Toroku-kei sho gengo no chōsa kenkyū“ (Periferik Avrasya'daki Türk dilleri üzerinde Araştırma) > <http://www.gengo.l.u-tokyo.ac.jp/hayasi/PeriTurk/index.html> (Nisan, 2000)

¹⁶ Japonya'da "Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü" açıldı > <http://www.bahcesehir.edu.tr/habergoster/index/hid/319> Türk (Ekim, 2010)

öğretilmektedir. Genelde Türkiye Türkçesi, birinci dil, başka Türk lehçelerinden biri veya birkaçı ikinci dil statüsündedir. Örneğin, Osaka üniversitesi Dünya Dilleri Okulunda (School of Foreign Studies) Türkiye Türkçesi birinci dil, Uygurca, Özbekçe ve Kazakça ikinci dil olmak üzere zorunlu ve seçme dersler sıfatında öğretilmektedir.

Ayrıca Altay Dil Ailesi'nden, yani aynı aileden olan Türkçenin çeşitli lehçeleri ve Japonca'nın dil mantığı birbirine benzediği için Türklerin Japonca'yı, Japonların da Türkçeyi öğrenmesi daha kolaydır şeklindeki kanaat şimdilik yaygın bir görüştür. Japonca'nın yapısal özellikler (eklemeli dil olduğu, cümle yapısının ve bazı çekim ve yapım kurallarının benzerliği) bakımından Türkçeye benzer özelliklere sahip olması bu görüşü destekler. Ama Japonyada yüzyıllar boyunca şekillenmiş dil öğretim ve okutma gelenekleri realitesi karşısında bu görüşler aciz duruma düşecektir. Çünkü kendi anadillerinin temel özelliklerini ve onun okuma yazma kurallarını üç çeşit alfabeyle ortalama 6-9 senede öğrenip, her şeyi hiyeroglif alfabeyle okumak / anlamak yetenekleri ile büyüyen gençler fonetik / fonografik alfabeyle yabancı dili öğrenmekte öğrencileri psikolojik yönden zorluk çekmeye başlayacaklar. Yabancı dilin kullandığı alfabeden, bizim durumumuzda tek harf - tek ses biçimindeki Türkçe alfabelerden (Latin veya Kiril alfabeti) hiyeroglif yazısının özelliklerini aramak ve bunu bulamayınca şaşırarak Japon öğrenciler karşılaşacağı ilk sorunlardan biridir.

Şu ana kadar Japon veya Türkçeyi, Japonca üzerinden öğrenen öğrencilere Türkçe öğretmekte geleneksel anlatım usulleri iyi sonuçlar vermediği ortadadır. Öyle ki, dört sene Japon ve Türk öğretmenlerden Türk Dünyasının dil, edebiyat ve kültür alanlarına ait çeşitli zorunlu ve seçmeli dersler (en az 20-24 civarında) alan öğrencilerin Türkçe konuşma yetenekleri düşüktür. Ancak yine de geleneksel Japon dil öğretiminin meyvesi olarak yazılı metini çözmek ve ana dillerine çevirmek meselesinde başarılıdır.

Kanaatimize göre, Japon öğrencilerin dil algılama zihniyeti ve dil öğrenme alışkanlıklarını göze alarak Türkçenin herhangi koluna ait lehçeleri öğretme sürecinde dünyada yabancı dil öğretiminde geniş kullanılan anlatım usullerine¹⁷ başvurmak daha iyi sonuçlar verebilir:

1. Dil bilgisi kurallarını sistemli bir biçimde öğretmekle başlayarak sonuçta metin okumaya ulaşmak. Mesela, Türkçe'deki iyelik kategorisi, ilgi hali ve aitlik ekleri anlatıldığında *Bizim aile*, *Bizim sınıf*, *Bizim ülkemiz* gibi konulardaki metinlerden yararlanmalı. Tabii bu konuları çalışan öğrenci iyelik kategorisi konuşmada pratik kullanımına çabuk alışacaktır.

2. Birinci yöntemin mantıki devamı olarak daha sonra öğrenciye metin verip bunu çözdürmeye çalışmak, böylece dil bilgisi kurallarının giderek bu metin (bir konuşma parçası ya da herhangi bir düz yazı parçası) çalışmasından ortaya çıkıp yerleşmesini sağlamak. *Metin - dilbilgisi -pratik konuşma yeteneği* üçlüsünü bir arada sağlamak iyi sonuçlar verebilir.

3. Japonyada çok yaygın ve gelişmiş iletişim teknolojisi ürünlerinden, örneğin CALL kısa adıyla biline gelen *Computer Assisted Language Learning* bilgisayarla dil eğitiminden yeterince faydalanmak önemlidir. CALL sisteminin en yararlı yönü dil eğitime başka bir boyut kazandırmasıdır. Öğrenci, kitap/kağıt/kalem yerine bilgisayarı kullanarak alıştırmayı yapar, sorulara yanlış yanıt verdiğinde bilgisayar ses çıkararak uyardığı için doğru/yanlışlarını kendi kendine kontrol eder, böylece bilgisayar öğrenciye görsel-işitsel, kısaca çok yönlü öğrenme ortamı sağlamış

¹⁷ Rona, B. *Dil Öğretiminde Yöntem Sorunu* > <http://www.turkceogretimi.com/dil-ogretim-ontemleri/dil-ogretiminde-yontem-sorunu> (Ekim, 2010)

olur. Japonyada yabancı diller okutulan üniversitelerde adete yetenekli sanal görsel-işitsel malzemeler hazırlayabilen ve mültimediyatik ders programlarını iyi düzeyde yapan teknik ekipler mevcuttur. Bu imkandan yararlanarak bilgisayar kullanımı için Türkçe programları hazırlanmalı ve derslerde aktif kullanılmalıdır.

4. Önemli ve zor konular anlatıldığı dersler ya da bu derslerin bir parçasının kayıta geçirmek ve ondan ileride sürekli yararlanmak. Osaka Üniversitesi'nin Türkçe bölümündeki meslektaşlarımız hazırladıkları bir video * böyle yaklaşıma iyi bir örnek olabilir. Bununla beraber ders kitabına ek olarak film, televizyon programı, öykü gibi kaynaklardan da yararlanarak, farklı durumlarda kullanılan ifade ve dilbilgisel kalıplar kayıta geçirilerek gösterilebilir.

5. Her bir ders için özel Türkçe-Japonca-İngilizce veya Japonca-Türkçe-İngilizce dilbilim terimleri sözlüğünü hazırlamak ve öğrencilerin eline vermek önemlidir. Bu yöntem öğrencilerin konuyu iyi benimsemesi ders kitabı dışındaki kaynaklar ile çalışmasında başarılı olmasına yardım eder.

Maalesef şu ana kadar Japonyadaki Türkçe öğretmenlerinin elinde, Tokyo Yabancı Araştırmalar Üniversitesi öğretim üyesi Suhagara Mutsumi'nin hazırladığı küçük bir Türkçe lengüistik terimler sözlüğünden başka bir araç yoktur.¹⁸

Öğrenciler günlük yaşamlarında ders dışından başka hiçbir yerde Türkçe duyamadıkları için doğal olarak Türkçe yapılan sözlü anlatımı çözümlenmeleri gereğinden fazla bir süre alacaktır. Bu nedenle böyle durumlarda dersin öğrencilerin ortak dilinde anlatılması, ancak bu açıklamaların da basamaklı şekilde dersten derse en aza indirilerek Türkçe olarak verilecek örnek tümcelerle konunun anlaşılıp yerleşmesi sağlanmalıdır.

* bknz: <http://www.youtube.com/watch?v=aCbpa5-2HpY>

¹⁸Suhagara, M. *Toruko-go gengo-gaku yōgo-shū (shisaku-ban)* [Türkçe sözlük. Deneme sürümü]><http://www.tufs.ac.jp/ts/society/mutsumi/yogosyu.htm#mt> (Ekim, 2010)

SONUÇ

Günümüzde Türk dili, yaklaşık 12 milyon kilometre karelik bir alanda 220 milyon nüfusun konuştuğu; yüze yakın ülkede öğretiminin yapıldığı, kökleri tarihin en eski dönemlerine kadar uzanan, 600 bini aşkın söz varlığına sahip bir dünya dilidir¹⁹ Bu *de facto* durumu, *de yure* konumuna dönüştürmek ve bununla Türk Dünyasının, gerek Türkiye ve gerek Türk Cumhuriyetlerinin dünyada her geçen gün artan nüfuzu ve imajının gelişmesinde yardımcı olmak, herkesin, ilkönce de yabancılara Türkçe öğretenlerin vazifesidir.

¹⁹ Akalin, Ş. H. Türk Dili: *Dünya Dili* > <http://www.tdk.gov.tr/tr/dosyalar/Turk%20Dili%20Dunya%20Dili.pdf> (Ekim, 2010)

KAYNAKÇA

DÜNDAR A.M., 2004, Japonya Türk-Tatar Diasporası. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı Kasım

HATTORI, Shirô.,1951,*Onseigaku* [Fonoloji]. Tokyo: Iwanamu

HATTORİ, Shirô,1954), *Gengo nendai-gaku suwanachi goi tokeigaku no hoho ni tsuite – Nihon sogo no nendai* [Sözcüksel statstik metodoloji ve glottochronology ile ilgili Japonyanın baba dilinin yaşı]. In.: *Gengo kenkyu* 26/27.

HATTORİ, Shirô.,1959, *Nihongo no keito* [Japon Dilinin Jeneolojisi]. Tokyo: Iwanamu
HATTORI, Shirô.,1974, *The Studies of the Turkic Languages in Japan After World War II [=II. Dünya Savaşından Sonra Japonyada Türk Dili Çalışmaları]. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten.* 1973 – 1974.

HAYAŞİ T., UMEMURA H.,1989, *Japonyada Göktürkler ve Uygurlarla ilgili olarak Japonca yayınlanan araştırmaların bibliyografyası. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*,1985

İBRAHİM ABDÜRREŞİT,1987, *İslam Dünyası ve Japonyada İslamiyet*, (Haz: Mehmed Paksu) İstanbul

KİSAKÜREK, N. F.,2003,*Ulu Hakan - İkinci Abdülhamid Han*, Büyük Doğu Yayınları. İstanbul

KODAKA, Y.,1997, *Japonyada Türkoloji Üzerine Araştırmalar*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

KOMATSU, H., 2006,*Muslim Intellectuals and Japan: A Pan-Islamist mediator, Abdurreshid Ibrahim// Intellectuals in the modern Islamic World: Transmission, transformation, communication* / Edited by St. Dudoignon, H. Komatsu and Y. Kosugi – Routledge

KURIBAYASHI, Y.,2010, *Japonyadaki Türkoloji Araştırmalarının Geçmişi ve Bugünü. “Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Sonra Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl” Konulu III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. Bildiri özetleri.* Hacettepe üniversitesi hastaneleri basımevi, Ankara

NAHM, C.,1993, *Andrew. Introduction to Korean History and Culture*.New-Jersey, Hollym International Corporation

TUNA, O. N.,1992, *Altay Dilleri teorisi, Türk Dünyası El Kitabı.* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.: 121, İkinci Cilt, Ankara

İnternet-kaynakları

- AKALIN, Ş. H., *Türk Dili: Dünya Dili* > <http://www.tdk.gov.tr/tr/dosyalar/Turk%20Dili%20Dunya%20Dili.pdf> (Ekim, 2010)
- АЛПАТОВ В. М. *Япония: язык и культура* (Japonya: Dil ve Kültür). Moskova, 2005. > http://bookz.ru/authors/vladmir-alpatov/aponia-_099/page-19-aponia-_099.html (Ekim, 2010)
- БАСКАКОВ Н.А. *Алтайская семья языков и ее изучение* (Altay Dilleri ve onların araştırılması). Москва, 1981 > http://altaica.narod.ru/library/baskakov/baskakov_alt1.pdf (Ekim, 2010)
- KARABİBER, N. K. Süleymaniye Kürsüsündeki Vaiz: Abdurreşid İbrahim (1857/1944). *I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu, 19-21 Kasım 2008* > <http://uam.mehmetakif.edu.tr/mehmetakif/files/sem/12.pdf> (Ekim, 2010)
- OGAWA, T. *Ramusuteddo to nihongo kenkyū* (Ramstedt ve Japon Dili) > http://ir.lib.hiroshima-u.ac.jp/metadb/up/kiyo/AN10281005/Hiroshima-IntStudentCenter-kiyo_11_67.pdf (Ekim, 2010)
- ПОПЕ Н.Н. Урало-алтайская теория в свете советского языкознания (Ural-Altay teorisi ve Sovyet Dilbilimi feni) // *Известия АН СССР, ОЛЯ*, 1940, №3. с.79-88 > http://altaica.ru/library/an_ssr/poppe2.pdf (Ekim, 2010).
- RONA, B. *Dil Öğretiminde Yöntem Sorunu* > <http://www.turkceogretimi.com/dil-ogretim-ontemleri/dil-ogretiminde-yontem-sorunu> (Ekim, 2010)
- SUHAGARA, M. *Toruko-go gengo-gaku yōgo-shū (shisaku-ban)* (Türkçe sözlük. Deneme sürümü) > <http://www.tufs.ac.jp/ts/society/mutsumi/yogosyu.htm#mt> (Ekim, 2010)
- Japonca hakkında ansiklopedik bilgi > <http://www.turkcebilgi.com/japonca/ansiklopedi#ansiklopedi> (Ekim, 2010).
- Ertuğrul firkateyninin öyküsü > <http://www.ertugrul.jp/pages/ertugrul-firkateyni-nin-oeykuesue.php> (Ekim, 2010)
- Japonyada "Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü" açıldı > <http://www.bahcesehir.edu.tr/habergoster/index/hid/319> Türk (Ekim, 2010)
- "Yūrashia shūen-bu Toroku-kei sho gengo no chōsa kenkyū" (Periferik Avrasya'daki Türk dilleri üzerinde Araştırma) > <http://www.gengo.l.u-tokyo.ac.jp/hayasi/PeriTürk/index.html> (Nisan, 2000)